

ULUSAL VERİMLİLİK İSTATİSTİKLERİNE GÖRE İMALAT SEKTÖRLERİNİN PERFORMANSININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE MULTI-MOORA YÖNTEMİNİN UYGULANMASI

USE OF MULTI-MOORA METHOD ON ASSESSING THE PERFORMANCE OF MANUFACTURING INDUSTRIES BASED ON NATIONAL PRODUCTIVITY STATISTICS

Nuri ÖMÜRBEK*, Esra AKSOY**

* Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, nuriomurbek@sdu.edu.tr

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, esraksy@hotmail.com

ÖZ

Ekonomik büyümenin temel göstergelerinden biri de verimlilik artışıdır. Ulusal verimlilik, başta sanayi sektörü olmakla birlikte tüm sektörleri içine alacak bir şekilde tüm değerleriyle incelenmektedir. Verimlilik artışındaki amaç, toplum için refah düzeyinin ve kalkınmanın daha iyi seviyeye çıkartılmak istenmesidir. Ekonomik büyümenin kalkınma ve refahla sonuçlanması için verimlilik artışının da tüm açılarıyla ele alınması gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada da imalat sektörünün, Ulusal verimlilik istatistik verileri -çalışan kişi başına üretim endeksi (2010 Ort.=100)- açısından 2005-2015 yılları arasında en iyi performansı gösterdiği yılın bulunması amaçlanmaktadır. Daha sonra da imalat sektörünü oluşturan 32 farklı imalat alt sektörünün 2005-2015 yılları arasındaki performanslarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İmalat sektöründe en iyi performansın gösterdiği yılın ve en iyi performans gösteren imalat alt sektörünün bulunmasında da Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden Multi-MOORA Yöntemi kullanılmıştır. Sonuçta; 2015 yılı en iyi performansın gösterildiği dönem olmakla birlikte, bu yıllar arasında da diğer ulaşım araçlarının imalatı alt sektörü de en iyi performans gösteren imalat alt sektörü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İmalat Sektörü, Performans, Çok Kriterli Karar Verme, Multi-MOORA

Jel Kodu: C30, C61, L60

ABSTRACT

Productivity increase is one of the indicators of economic development. National productivity is examined by including the manufacturing and all other industries. The aim of productivity increase is to improve the levels of national welfare and development. In order to produce development and welfare as a result of economic development, it is necessary to understand all aspects of productivity. In this study, it was aimed to find the year, when national productivity statistics reach the best performance during the period of 2005-2015 based on the production index per worker (2010 Mean = 100). Then, the performances of the 32 sub sectors of the manufacturing industry have been also investigated for the same period. Multi-MOORA, which is a multi-criteria decision making method (MCDM) has been used to determine the most productive year as well as the best performance sub sector. The results highlight that while 2015 is the best performance year for the industry, transportation was the best sub sector during the period.

Keywords: Manufacturing Industry, Performance, Multi-Criteria Decision Making, Multi-MOORA

Jel Kodu: C30, C61, L60

GİRİŞ

Verimlilik kavramı ekonomik büyümenin ve rekabet edilebilirliğin temel kaynakları içerisinde gösterilmekle birlikte, uluslararası ekonomik performansın karşılaştırılmasındaki en önemli göstergelerden birisidir. Verimlilik en temel açılımla, çıktıların girdilere oranı olarak tanımlanmaktadır. Verimliliğin artırılması ise daha az girdi ile daha çok çıktının elde edilmesidir. Verimlilik artışı; ekonomide üretim kapasitesinin artması ve büyümenin hızlandırılması açısından önemli rol oynamaktadır. Verimliliğin artırılması yolunda en önemli unsur olarak ortaya çıkan insan unsuru çalışmanın tamamında, işgücü verimliliği

vasıtasıyla ele alınmaktadır. (Ünal ve Karakaş, 2015:318).

Türkiye’de, ekonomik büyümenin sağlam temellere dayanmasında en önemli etkenlerden biri verimlilik artışı alanındaki gelişmelerdir. Verimlilik artışıyla ulaşılması istenen hedef, dünya ekonomileri arasında bugünkünden daha iyi bir konuma gelmek ve daha yüksek refah düzeylerine ulaştırmaktır. Verimlilik alanındaki bilimsel kapasitenin güçlendirilmesi; verimlilik artırma teknikleri ve iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılmasıyla aynı zamanda verimliliği etkileyen politika ve stratejilerle verimlilik analizi yapılması ile performans değerlendirme

amaçlanmaktadır.(<http://www.verimlilikkongresi.gov.tr/>, erişim tarihi: 07.08.2016)

İmalat sanayiindeki üretimin aylar (ve/veya üçer aylık dönemler) itibarıyla gelişiminin izlenmesinde ve alınacak ekonomi ve yatırım kararlarının yönlendirebilmesinde önemli olan göstergelerin başında üretim endeksi gelmektedir. Sanayi üretim endeksi, bir yandan sektördeki üretim değişimlerini gösterirken, diğer yandan da alt sektörlerdeki durumu kamu ve özel sektör ayrımında izleme imkanı vermesi açısından özelliği olan güvenilir bir istatistiki seri oluşturmaktadır. Sanayi Üretim Endeksinin oluşturulması ve yayınlanmasındaki amaç, ülkede imalat sanayinin zaman içindeki seyrini görmek, dönemler arasındaki değişimleri izlemek, ekonomideki konjonktürel gelişimi takip etmek ve bu konuda karar organları ile bilim çevrelerinin ihtiyaçlarına cevap verebilmektir.

Sanayi Üretim Endekslerinden; Kısmi verimlilik endeksleri de, en genel biçimde yaratılan çıktının, bu çıktıyı meydana getirmek için harcanan emek girdisine oranı olarak tanımlanmaktadır. Üretimde çalışanlar ile üretimde çalışılan saate ilişkin elde edilen endeks oranları, verimlilik endekslerinin elde edilmesinde girdi kalemi olarak kullanılmaktadır. Verimlilik, birim emeğe düşen üretim ya da girdi artışlarına dayanmayan üretim artışıdır. İmalat sanayi üretim endeksleri de üretimde meydana gelen gelişmeleri yansıtmaktadır ve dolayısıyla üretimin bir göstergesidir. Bu nedenle imalat sanayi üretim endeksleri çıktı kalemi olarak kullanılabilir.

(<http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/ga/2007->

GA/kitap/imalat_sanayi/pdf/Aciklamalar_ve_Temel_Kavramlar.pdf, erişim tarihi: 05.11.2016)

Günümüzde kişisel kararlardan işletmelerin verdikleri stratejik ve kritik kararlara kadar birçok alanda kullanılan Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri performans değerlendirmede de yaygın olarak kullanılmaktadır. Akademik yazında da çok farklı sektörlerde faaliyette bulunan firmaların performanslarının ölçülmesinde bu yöntemler sıklıkla tercih edilmektedir (Türkmen ve Çağıl, 2012: 63).

Çok Kriterli Karar Verme yöntemleri analitik yöntemler topluluğu olarak, karar verme sürecine destek olmakta ve genel olarak çelişen kriterlere göre farklı özelliklere sahip alternatifler topluluğundan bir ya da daha fazla alternatifin seçimi ya da bu alternatiflerin sıralanmasında kullanılmaktadır. (Türkmen ve Çağıl, 2012: 63). Bu çalışmada ulusal verimlilik istatistikleri çalışan kişi başına üretim endeksi(2010 Ort.=100) 2005-2015 yılları arası veriler ele alınarak en iyi performans gösteren yıl ve bu yıllar arasında ele alınan imalat sektörünü bulmaktır. 32 farklı imalat sektörü ele alındığı için bu sektörlerin performanslarının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinin uygulanması tercih edilmiştir. Performans değerlendirmesinde son zamanlarda sıklıkla tercih edilen Çok Kriterli Karar Verme yöntemlerinden MULTIMOORA Yöntemi kullanılmıştır.

1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

ÇKKV yöntemleri, birçok alan ve sektör için performans değerlendirme, proje değerlendirme veya ideal seçimin belirlenmesi gibi çalışmalarda çoğunlukla kullanılan yöntemlerdir. ÇKKV yöntemlerinden biri olan MOORA yöntemi ile ilgili çalışmalardan bazıları Tablo 1.'de özetlenmiştir.

Tablo 1. MOORA Yöntemleri İle İlgili Literatür Özeti

MOORA Yöntemi ile Yapılan Çalışmalar	
Akıllı Konut Alternatif Seçimi	(Kalibatas ve Turskis, 2008:79-83)
Isı ve Enerji Kayıpları için Proje Önerisi	(Kracka vd., 2010:352-359)
Çok Kriterli Karar Verme	(Ersöz ve Atav, 2011:78-87)
Kritik Yolun Belirlenmesi	(Karaca, 2011)
Turistik Yerlerin Popülaritesinin Belirlenmesi	(Onay ve Çetin, 2012:90-109)
Multimoora Yöntemi Sağlık Kontrolü	(Brauers and Zavadskas, 2012:1-25).
Sürdürülebilir Elektrik Üretim Teknolojileri Seçimi	(Streimikiene vd., 2012: 3302-3311)
Proje Değerlendirme	(Brauers, 2012: 80-101)
Malzeme Seçimi	(Karande and Chakraborty, 2012:317-324), (Hafezalkotob and Hafezalkotob, 2016:1-13)
Personel Seçimi	(Baležentis vd,2012: 173-190).
İklim Değişikliği Azaltım Politikaları ve Önlemlerin Sıralanması	(Streimikiene ve Baležentis, 2013:144-153)
Kamu Borç Risk Yönetimi Değerlendirmesi	(Stankevičienė and Rosov,2013:7-19).
Robot Seçimi	(Datta, vd, 2013:201- 232), (Karande vd,2016: 399-422).
İnşaat Şirketlerinin Fırsat Değerlendirmesi	(Kildiene, (2013:557 – 564)
Bulut Teknoloji Firmalarının Hizmet Sıralaması	(Yıldırım ve Onay, 2013:59-81)
Farklı Normalizasyon Yöntemlerinde Tercih Sıralaması	(Özdoğanlı, 2014:283-294)
Atık Arıtma Teknolojisi Değerlendirme	(Liu, vd, 2014: 2355-2364)
İşletme Performansı Değerlendirme	(Aksoy, Omürbek ve Karaatlı, 2015:1-28)
Tedarikçi Seçimi	(Şimşek vd, 2015:133-161).
Otomobil Seçimi	(Kundakçı, 2016: 17-26)
Sigorta Şirketlerinin Performans Değerlendirmesi	(Ömürbek ve Özcan, 2016: 64-75)

2.MOORA YÖNTEMİ

Willem Karel M. Brauers ve Edmundas Kazimieras Zavadskas tarafından 2006 yılında “Control and Cybernetics” adlı çalışmaları ile ortaya atılan MOORA (Multi-Objective Optimization By Ratio Analysis) yöntemi; alternatiflerin değerlendirilmesinde ve karşılaştırılmasında kullanılarak en iyi alternatifin seçilmesini hedeflemektedir. (Çiçek vd, 2016: 84). Bütün hedefleri dikkate ve değerlendirmeye alması, alternatifler ve amaçlar arasındaki tüm etkileşimleri

bölüm bölüm değil, aynı anda gözönüne alması ve subjektif ağırlıklı normalleştirme yerine subjektif olmayan tarafsız değerler kullanması en önemli avantajları arasındadır. (Karaca, 2011: 23).

Tablo 2. MOORA yönteminin hesaplama zamanı, basitlik, matematiksel işlemlerin miktarı, güvenilirlik ve analizlerde kullanılan veri türleri açısından diğer bazı çok kriterli karar verme yöntemleriyle karşılaştırmasını göstermektedir (Brauers ve Zavadskas, 2012: 5).

Tablo 2: MOORA Yönteminin Diğer ÇKKV Yöntemleri ile Karşılaştırılması

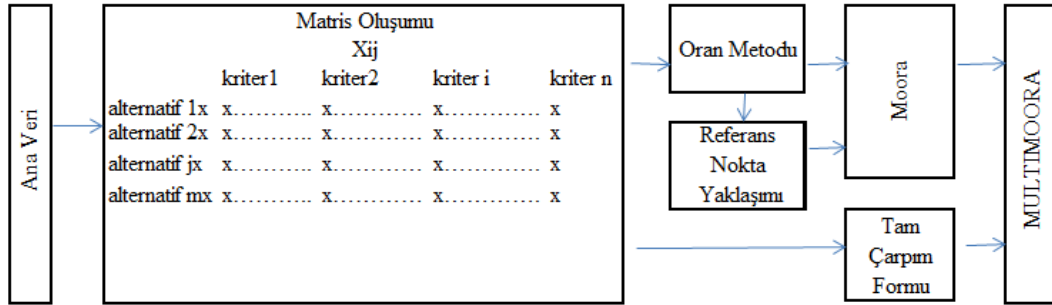
Yöntem	Hesaplama Zamanı	Basitlik	Matematiksel İşlemler	Güvenilirlik	Veri Türü
MOORA	Çok az	Basit	Minimum	İyi	Nicel
AHP	Çok fazla	Çok kritik	Maksimum	Zayıf	Karma
TOPSIS	Makul	Normal	Makul	Orta	Nicel
VIKOR	Az	Basit	Makul	Orta	Nicel
ELECTRE	Fazla	Normal	Makul	Orta	Karma
PROMETHEE	Fazla	Normal	Makul	Orta	Karma

Kaynak: (Brauers ve Zavadskas, 2012: 5)

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, MOORA-Oran Yöntemi, MOORA-Referans Noktası Yaklaşımı, MOORA-Önem Katsayısı, MOORA Tam Çarpım Formu ve Multi-MOORA gibi çeşitli MOORA yöntemleri bulunmaktadır (Ersöz ve Atav, 2011: 79).

Multi-MOORA tek başına bir yöntem olmayıp; diğer MOORA yöntemleri sonucu yapılan sıralamaları en son basınlıklarına göre değerlendirerek, son bir değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır. (Şekil 1.) Böylece mevcut çok kriterli karar verme yöntemleri arasında dayanıklılık bakımından en üst seviyeye taşınmaktadır (Karaca, 2011: 24).

Şekil 1: MOORA Yöntemi Diyagramı

Kaynak: (Atav, 2011: 79)

MOORA yöntemi alternatiflerin ve kriterlerin oluşturduğu verin matrisi ile başlamakta ve aşağıdaki gösterildiği gibi yöntemler takip edilir. (Brauers ve Zavadskas, 2006: 447; Önay ve Çetin, 2012: 95; Brauers, vd. 2008:248; Karaca, 2011:25; Brauers ve Zavadskas, 2009: 358; Balezentis, vd. 2010: 586; Brauers ve Zavadskas, 2012: 10; Özçelik ve Atmaca, 2014: 7).

2.1.MOORA Oran Yöntemi

Karar matrisinin satırlarında üstünlükleri sıralanmak istenen alternatifler, sütunlarında ise karar vermede kullanılacak değerlendirme kriterleri yer almaktadır. Karar matrisi aşağıdaki gibidir;

$$X = \begin{bmatrix} x_{11} & \dots & x_{1i} & \dots & x_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{j1} & \dots & x_{ji} & \dots & x_{jn} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{m1} & \dots & x_{mi} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \quad \begin{array}{l} i=1,2, \dots, n \text{ (alternatifler)} \\ j = 1,2,\dots, m \text{ (kriterler)} \end{array}$$

Oran metodunda, kriterler temelinde alternatiflerin başlangıç verileri normalize edilir. $i = 1,2, \dots, n$ alternatif sayısı, $j=1,2,\dots, m$ kriter sayısı olmak üzere, her bir alternatifin karelerinin toplamının kareköküne kriter değerleri bölünerek normalizasyon işlemi yapılır, bu adım;

$$x_{ij}^* = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{j=1}^m x_{ij}^2}} \quad (1)$$

1 numaralı eşitlikle gerçekleştirilmektedir. X_{ij}^* ; i. alternatifin, j. kriterdeki değerinin normalleştirilmiş halidir. $X_{ij}^* \in [0,1]$ dir.

Bu normalizasyon işleminden sonra hazırlanan tabloda amaçların maksimum veya minimum olmasına göre belirlenip toplanırlar ve toplanan maksimum amaç değerlerinden toplanan minimum amaç değeri çıkartılır Yani $i = 1, 2, \dots, g$ maksimize edilecek amaçlar, $i = g+1, g+2, \dots, n$ minimize edilecek amaçlar olmak üzere;

$$y_j^* = \sum_{i=1}^g x_{ij}^* - \sum_{i=g+1}^n x_{ij}^* \quad (2)$$

şeklinde yazılmaktadır. y_j^* ; j. alternatifin tüm amaçlara göre normalleştirilmiş değerleridir. MOORA Oran yöntemine göre y_j^* ların büyüklük sıralaması nihai durumu verecektir, dolayısıyla en iyi alternatif en yüksek y_j^* değerine sahipken, en kötü alternatif en düşük y_j^* değerine sahiptir

2.2. MOORA Referans Nokta Yaklaşımı

MOORA Referans noktası yaklaşımında, oran yöntemine ek olarak, her amaç için; amaç maksimizasyon ise maksimum noktalar, minimizasyon ise minimum noktalar olan, maksimal amaç referans noktaları (r_i ler) belirlenir. Belirlenmiş olan bu noktalara her X_{ij}^* lere olan uzaklıklar bulunmaktadır.

$$r_i - x_{ij}^* \quad (3)$$

3 numaralı eşitlikle matris oluşturulur (Ersöz ve Atay, 2011: 81). Burada;

$i = 1, 2, \dots, n$ kriterlerin sayısını,

$j = 1, 2, \dots, m$ alternatiflerin sayısını,

x_{ij}^* , i. alternatifin j. kriterdeki normalleştirilmiş değerini,

$r_i, j.$ kriterin referans noktasını göstermektedir.

Oluşturulan yeni matris, Tchebycheff Min-Maks Metrik işlemi (Karlin ve Studden, 1966:280'den aktaran Brauers ve Zavadskas, 2006: 448) aşağıdaki (4) numaralı eşitlik;

$$\min_j \left\{ \max_i \left(\left| r_i - x_{ij}^* \right| \right) \right\} \quad (4)$$

uygulanır ve böylelikle her bir alternatifteki maksimum değerler seçilip referans nokta yaklaşım sıralaması yapılır.

2.3. Önem Katsayısı

Kriterler her zaman eşit önem seviyesinde olmayabilir. Bazı durumlarda, bazı kriterlerin diğerlerinden daha önemli olduğu düşünülebilir. Bu kriterlere daha çok önem vermek amacıyla, kriterler uygun ağırlıkla (önem katsayısı) çarpılabilir. Bu önem katsayıları dikkate alındığı zaman eşitlik (5) kullanılabilir (Brauers ve Zavadskas, 2009: 358):

$$y_j^* = \sum_{i=1}^g w_i x_{ij}^* - \sum_{i=g+1}^n w_i x_{ij}^* \quad (5)$$

2.4. MOORA Tam Çarpım Formu

MOORA tam çarpım formunda amaçların değerleri ve anlamları, çarpımlar şeklinde ifade edildiğinde; x_{ij} değerleri aşağıdaki (6) numaralı eşitlikleri kullanılarak normalleştirilir: U_j^* : j. kriterin kullanım derecesi olmak üzere;

$$U_j^* = \frac{A_j}{B_j}, \quad A_j = \prod_{g=1}^i x_{gj}, \quad B_j = \prod_{k=i+1}^n x_{kj} \quad (6)$$

Maksimize edilecek kriter (fayda kriteri) pay olarak, minimize edilecek kriter ise (maliyet kriteri) payda olacak şekilde dikkate alınmıştır. (Balezentis, vd. 2010: 586). Sonuçlar maksimumdan minimuma doğru sıralanmak üzere tam çarpım formu matrisi oluşturulur.

2.5. Multi-MOORA Yöntemi

Multi-MOORA yöntemi ilk kez 2010 yılının başlarında Brauers ve Zavadskas tarafından ortaya atılmıştır. Multi-MOORA, MOORA yöntemlerinin ve çok amaçlı tam çarpım formlarının bir dizisi şeklindedir (Brauers ve Zavadskas, 2012: 10). Temelde amaç, baskın alternatifleri belirlemek ve bu doğrultuda karar vericiye yön vermektir (Özçelik ve Atmaca, 2014: 7).

Uygulanan MOORA metodlarının (Oran Metodu, Referans Noktası Metodu ve Tam Çarpım Formu) sonucundan da, yapılan sıralamalar toplu bir şekilde değerlendirilir. Uygulanan MOORA metodlarının sonunda, yapılan sıralamalar toplu bir şekilde değerlendirilir ve değerlendirme sonucu baskınlık karşılaştırması yapılarak Multi-MOORA (The Multi-Objective Optimization by Ratio Analysis) sonucuna ulaşılarak sıralama yapılır. (Karaca, 2011: 26).

3. MULTIMOORA YÖNTEMİ İLE ÇALIŞAN KİŞİ BAŞINA ÜRETİM ENDEKSİNE GÖRE İMALAT SEKTÖRLERİNİN PERFORMANSININ DEĞERLENDİRMESİ

Bu çalışmada Türkiye'de Ulusal Verimlilik İstatistikleri -çalışan kişi başına üretim endeksi (2010 Ort.=100)- verileri ele alınarak 2005-2015 yılları arası imalat sektörlerinin performansı ilk önce yıllara göre ve daha sonra da en iyi performansın gösterildiği yılda sektörel bazda değerlendirilmesi ele alınmaktadır. Ele alınan imalat sektörleri ve gösterge kodları Tablo 3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3: İmalat Sektörleri ve Gösterge Kodları

Kodu	İmalat Sektörleri	Kodu	İmalat Sektörleri
İ1	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	İ17	Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması
İ2	İmalat	İ18	Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı
İ3	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	İ19	Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı
İ4	ARM- Aramalı	İ20	Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacıhğa İlişkin Malzemelerin İmalatı
İ5	DLT- Dayanıklı Tüketim	İ21	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı
İ6	DZT -Dayaniksız Tüketim	İ22	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı
İ7	ENJ- Enerji	İ23	Ana Metal Sanayi
İ8	SEM-Sermaye Malı	İ24	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine ve Teçhizat Ayn)
İ9	Gıda Ürünlerinin İmalatı	İ25	Bilgisayarların, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı
İ10	İçeceklerin İmalatı	İ26	Elektrikli Teçhizat İmalatı
İ11	Tütün Ürünleri İmalatı	İ27	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı
İ12	Tekstil Ürünleri İmalatı	İ28	Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (römork) ve Yan Treyler (Yarı Römork) İmalatı
İ13	Giyim Eşyalarının İmalatı	İ29	Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı
İ14	Deri İle İlgili Ürünlerin İmalatı	İ30	Mobilya İmalatı
İ15	Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı	İ31	Diğer İmalatlar
İ16	Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	İ32	Makine Ekipman Kurulum ve Onarım

Uygulamada kullanılacak olan karar matrisini oluşturan 2005-2015 yılı çalışan kişi başına üretim endeksi verileri; Ulusal Verimlilik İstatistikleri'ne göre <http://evds.tcmb.gov.tr> web sayfasından ve T.C. Bilim,

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan Kalkınmada Anahtar Verimlilik dergisinden alınarak elde edilmiştir, (Balkan vd, 2016: 44-49). Karar Matrisi Tablo 4. de görüldüğü gibi satırlarda yıllar sütunlarda ise imalat sektörleri olarak oluşturulmuştur.

Tablo 4: Karar Matrisi

	İ1	İ2	İ3	İ4	İ5	İ6	İ7	İ8	İ9	İ10	İ11	İ12	İ13	İ14	İ15	İ16
2005	99,97	87,56	61,85	88,9	79,51	86,51	81,7	91,66	99,38	94,21	68,5	99,08	86,4	93,85	50,93	82,23
2006	96,98	91,54	68,4	93	80,66	90,71	84,03	93,63	100,37	96,08	80,39	102,93	87,48	102,57	58,87	86,9
2007	95,02	94,22	75,75	94,4	84,26	92,35	87,43	99,42	97,86	102,87	87,16	97,91	92,54	89,26	66,82	87,72
2008	101,25	93,09	82,27	92,7	88	91,42	92,09	97,36	96,86	110,36	106,77	93,66	85,54	86,99	78,26	86,87
2009	105,67	91,63	86,68	93,2	92,34	96,01	92,21	83,04	94,51	109,41	94,05	96,21	91,07	89,92	94,08	94,28
2010	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2011	102,02	103,45	113,53	103	105,7	99,89	109,4	108,7	101,79	94,53	92,12	96,36	94,56	93,96	106,6	103,7
2012	103,06	100,81	113,91	99,8	101,3	100,95	110,9	102,22	100,25	101,59	108,33	92,66	97,27	85,33	100,6	104,3
2013	98,75	100,85	118,81	100	101,8	99,92	110,5	103,35	101,24	91,3	99,92	90,13	96,06	83,01	97,95	103,5
2014	110,06	100,97	130,28	98,4	101,5	102,8	119	104,03	103,59	82,69	101,66	88,53	96,12	79,09	102,6	104,1
2015	109	104,21	131,8	98,2	106,5	107,31	127,4	109,4	103,11	85,07	106,32	87,5	100,8	77,01	101,7	107

	İ17	İ18	İ19	İ20	İ21	İ22	İ23	İ24	İ25	İ26	İ27	İ28	İ29	İ30	İ31	İ32
2005	74,47	116,53	78,31	78,56	95,99	88,3	93,72	96,25	151,68	90,66	94,68	86,92	103,8	69,4	60,22	100,12
2006	79,87	125,18	88,14	85,85	94,46	91,04	102,9	98,59	121,43	97,17	99,22	89,01	114,2	64,12	76,22	91,51
2007	85,1	123,7	91,28	93,83	96,56	90,25	106,3	104,39	112,68	97,15	99,57	90,12	195,6	80,52	71,89	128,93
2008	86,42	115,86	85,61	96,99	91,76	90,95	100,6	96,76	106	90,62	90,52	89,4	205,1	92,7	85,39	95,08
2009	94,88	95,93	88,39	101,4	90,96	91,81	93,83	88,42	98,07	93,33	80,87	78,58	127,2	95,11	89,86	91,88
2010	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2011	112,96	105,74	101,94	103,3	104,5	100,85	102	110,08	100,12	103,12	113,06	104,38	123,7	108,42	107,8	103,45
2012	113,55	105,05	100,1	119,9	98,36	97,48	102,2	110,09	106,9	98,03	105,61	96	105,3	95,54	111,1	102,97
2013	117,47	97,78	98,71	112	97,84	97,87	105,5	108,11	103,87	104,09	109,2	100,76	92,02	103,45	109,3	106,6
2014	118,5	85,44	96,94	132,1	98,6	95,09	102,9	106,42	105,14	101,88	106,58	98,31	101,3	106,59	100,3	116,3
2015	127,65	111,06	99,25	161,7	96,7	94,78	102,2	106,04	108,65	99,62	101,19	106,69	114,3	115	109,3	149,94

3.1.MULTI-MOORA Yönteminin Uygulanması

3.1.1.Yıl Bazlı Ulusal Verimlilik Uygulanması

MOORA yönteminin uygulamasında öncelikle karar matrisi ile çözüme başlanmaktadır.

1.Adım: Karar Matrisinin Oluşturulması

Karar matrisi yukarıda belirtildiği gibi Tablo 4. de gösterilen verilerden oluşmaktadır.

2.Adım. Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

Karar matrisinin normalize işlemi, sütunlardaki her bir değer, ilgili sütundaki bütün değerlerin kareleri toplamının kareköküne bölünüp tek paydaya indirilmesiyle elde edilmektedir. (Tablo 5.)

Tablo 5: Normalize Edilmiş Karar Matrisi

	i1	i2	i3	i4	i5	i6	i7	i8	i9	i10	i11
2005	0,295283	0,271414	0,184116	0,277606	0,251876	0,268188	0,240650	0,277422	0,299827	0,291425	0,215711
2006	0,286451	0,283751	0,203614	0,290409	0,255519	0,281209	0,247514	0,283385	0,302814	0,297210	0,253153
2007	0,280662	0,292058	0,225494	0,294874	0,266923	0,286293	0,257528	0,300909	0,295241	0,318214	0,274472
2008	0,299063	0,288555	0,244903	0,289597	0,278771	0,283410	0,271255	0,294674	0,292224	0,341383	0,336225
2009	0,312119	0,284030	0,258031	0,290971	0,292519	0,297639	0,271608	0,251332	0,285134	0,338444	0,296169
2010	0,295371	0,309974	0,297682	0,312267	0,316785	0,310009	0,294554	0,302664	0,301697	0,309336	0,314906
2011	0,301338	0,320668	0,337958	0,320261	0,334873	0,309668	0,322360	0,328996	0,307098	0,292415	0,290092
2012	0,304410	0,312485	0,339089	0,311518	0,320935	0,312954	0,326631	0,309383	0,302452	0,314254	0,341138
2013	0,291679	0,312609	0,353676	0,312142	0,322328	0,309761	0,325570	0,312804	0,305438	0,282423	0,314654
2014	0,325086	0,312981	0,387820	0,307333	0,321663	0,318689	0,350578	0,314862	0,312528	0,255790	0,320134
2015	0,321955	0,323024	0,392345	0,306771	0,337471	0,332670	0,375350	0,331115	0,311080	0,263152	0,334808

	i12	i13	i14	i15	i16	i17	i18	i19	i20	i21	i22
2005	0,314081	0,278379	0,316126	0,172240	0,256110	0,219193	0,324965	0,251726	0,215239	0,298513	0,281765
2006	0,326286	0,281859	0,345499	0,199092	0,270655	0,235088	0,349087	0,283324	0,235213	0,293755	0,290508
2007	0,310373	0,298162	0,300665	0,225978	0,273209	0,250481	0,344960	0,293418	0,257076	0,300286	0,287987
2008	0,296900	0,275608	0,293019	0,264667	0,270562	0,254367	0,323096	0,275192	0,265734	0,285359	0,290221
2009	0,304984	0,293426	0,302888	0,318169	0,293640	0,279268	0,267518	0,284128	0,277871	0,282871	0,292965
2010	0,316998	0,322198	0,336842	0,338190	0,311456	0,294338	0,278868	0,321448	0,273981	0,310984	0,319100
2011	0,305459	0,304670	0,316497	0,360544	0,323104	0,332484	0,294875	0,327684	0,283132	0,325071	0,321812
2012	0,293730	0,313402	0,287427	0,340117	0,324879	0,334221	0,292951	0,321770	0,328448	0,305884	0,311058
2013	0,285710	0,309503	0,279613	0,331257	0,322450	0,345759	0,272677	0,317301	0,306859	0,304267	0,312303
2014	0,280638	0,309697	0,266408	0,346949	0,324288	0,348790	0,238265	0,311612	0,361819	0,306630	0,303432
2015	0,277373	0,324872	0,259402	0,343804	0,333164	0,375722	0,309711	0,319037	0,443000	0,300721	0,302443

	i23	i24	i25	i26	i27	i28	i29	i30	i31	i32
2005	0,279282	0,283141	0,410693	0,279246	0,284289	0,276141	0,239002	0,220321	0,192493	0,276432
2006	0,306697	0,290025	0,328787	0,299298	0,297921	0,282781	0,263096	0,203559	0,243637	0,252660
2007	0,316829	0,307087	0,305096	0,299236	0,298972	0,286307	0,450571	0,255624	0,229796	0,355977
2008	0,299754	0,284641	0,287009	0,279123	0,271798	0,284020	0,472430	0,294291	0,272949	0,262517
2009	0,279610	0,260107	0,265537	0,287470	0,242823	0,249645	0,292879	0,301942	0,287237	0,253681
2010	0,297996	0,294173	0,270763	0,308015	0,300263	0,317696	0,230341	0,317466	0,319650	0,276101
2011	0,303956	0,323825	0,271088	0,317625	0,339478	0,331611	0,285001	0,344197	0,344646	0,285626
2012	0,304671	0,323855	0,289445	0,301947	0,317108	0,304988	0,242480	0,303307	0,354971	0,284301
2013	0,314416	0,318030	0,281241	0,320613	0,327888	0,320110	0,211960	0,328418	0,349409	0,294323
2014	0,306489	0,313058	0,284680	0,313806	0,320021	0,312327	0,233267	0,338387	0,320481	0,321105
2015	0,304492	0,311941	0,294184	0,306844	0,303836	0,338950	0,263165	0,365086	0,349313	0,413985

3.Adım: Ağırlıklandırılmış Normalizasyon Matrisi ve Oran Yöntemi

Normalize edilmiş karar matris değerleri eşit alınan kriterlerin ağırlık katsayıları (W) (Tablo 6.) ile çarpılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi (Tablo 7.) oluşturulmaktadır.

Tablo 6. Kriter Ağırlık Tablosu

EŞİT KRİTER AĞIRLIKLARI													
i1	0,03125	i6	0,03125	i11	0,03125	i16	0,03125	i21	0,03125	i26	0,03125	i31	0,03125
i2	0,03125	i7	0,03125	i12	0,03125	i17	0,03125	i22	0,03125	i27	0,03125	i32	0,03125
i3	0,03125	i8	0,03125	i13	0,03125	i18	0,03125	i23	0,03125	i28	0,03125		
i4	0,03125	i9	0,03125	i14	0,03125	i19	0,03125	i24	0,03125	i29	0,03125		
i5	0,03125	i10	0,03125	i15	0,03125	i20	0,03125	i25	0,03125	i30	0,03125		

Ağırlıklandırılmış karar matrisi tamamlandığında, min kriterlerin toplamı çıkartılarak büyüklük Oran Yöntemi için tablo ve değerler elde edilmiş sıralamasına göre nihai sıralama elde edilir. Olmaktadır. Bu tabloda max kriterlerin toplamından

Tablo 7: Ağırlıklandırılmış Karar Matrisi ve Oran Yöntemine Göre Sıralama

	i1	i2	i3	i4	i5	i6	i7	i8	i9	i10	i11
2005	0,009228	0,008482	0,005754	0,008675	0,007871	0,008381	0,007520	0,008669	0,009370	0,009107	0,006741
2006	0,008952	0,008867	0,006363	0,009075	0,007985	0,008788	0,007735	0,008856	0,009463	0,009288	0,007911
2007	0,008771	0,009127	0,007047	0,009215	0,008341	0,008947	0,008048	0,009403	0,009226	0,009944	0,008577
2008	0,009346	0,009017	0,007653	0,009050	0,008712	0,008857	0,008477	0,009209	0,009132	0,010668	0,010507
2009	0,009754	0,008876	0,008063	0,009093	0,009141	0,009301	0,008488	0,007854	0,008910	0,010576	0,009255
2010	0,009230	0,009687	0,009303	0,009758	0,009900	0,009688	0,009205	0,009458	0,009428	0,009667	0,009841
2011	0,009417	0,010021	0,010561	0,010008	0,010465	0,009677	0,010074	0,010281	0,009597	0,009138	0,009065
2012	0,009513	0,009765	0,010597	0,009735	0,010029	0,009780	0,010207	0,009668	0,009452	0,009820	0,010661
2013	0,009115	0,009769	0,011052	0,009754	0,010073	0,009680	0,010174	0,009775	0,009545	0,008826	0,009833
2014	0,010159	0,009781	0,012119	0,009604	0,010052	0,009959	0,010956	0,009839	0,009767	0,007993	0,010004
2015	0,010061	0,010095	0,012261	0,009587	0,010546	0,010396	0,011730	0,010347	0,009721	0,008223	0,010463

	i12	i13	i14	i15	i16	i17	i18	i19	i20	i21	i22
2005	0,009815	0,008699	0,009879	0,005382	0,008003	0,006850	0,010155	0,007866	0,006726	0,009329	0,008805
2006	0,010196	0,008808	0,010797	0,006222	0,008458	0,007346	0,010909	0,008854	0,007350	0,009180	0,009078
2007	0,009699	0,009318	0,009396	0,007062	0,008538	0,007828	0,010780	0,009169	0,008034	0,009384	0,009000
2008	0,009278	0,008613	0,009157	0,008271	0,008455	0,007949	0,010097	0,008600	0,008304	0,008917	0,009069
2009	0,009531	0,009170	0,009465	0,009943	0,009176	0,008727	0,008360	0,008879	0,008683	0,008840	0,009155
2010	0,009906	0,010069	0,010526	0,010568	0,009733	0,009198	0,008715	0,010045	0,008562	0,009718	0,009972
2011	0,009546	0,009521	0,009891	0,011267	0,010097	0,010390	0,009215	0,010240	0,008848	0,010158	0,010057
2012	0,009179	0,009794	0,008982	0,010629	0,010152	0,010444	0,009155	0,010055	0,010264	0,009559	0,009721
2013	0,008928	0,009672	0,008738	0,010352	0,010077	0,010805	0,008521	0,009916	0,009589	0,009508	0,009759
2014	0,008770	0,009678	0,008325	0,010842	0,010134	0,010900	0,007446	0,009738	0,011307	0,009582	0,009482
2015	0,008668	0,010152	0,008106	0,010744	0,010411	0,011741	0,009678	0,009970	0,013844	0,009398	0,009451

	i23	i24	i25	i26	i27	i28	i29	i30	i31	i32
2005	0,008728	0,008848	0,012834	0,008726	0,008884	0,008629	0,007469	0,006885	0,006015	0,008639
2006	0,009584	0,009063	0,010275	0,009353	0,009310	0,008837	0,008222	0,006361	0,007614	0,007896
2007	0,009901	0,009596	0,009534	0,009351	0,009343	0,008947	0,014080	0,007988	0,007181	0,011124
2008	0,009367	0,008895	0,008969	0,008723	0,008494	0,008876	0,014763	0,009197	0,008530	0,008204
2009	0,008738	0,008128	0,008298	0,008983	0,007588	0,007801	0,009152	0,009436	0,008976	0,007928
2010	0,009312	0,009193	0,008461	0,009625	0,009383	0,009928	0,007198	0,009921	0,009989	0,008628
2011	0,009499	0,010120	0,008471	0,009926	0,010609	0,010363	0,008906	0,010756	0,010770	0,008926
2012	0,009521	0,010120	0,009045	0,009436	0,009910	0,009531	0,007578	0,009478	0,011093	0,008884
2013	0,009825	0,009938	0,008789	0,010019	0,010246	0,010003	0,006624	0,010263	0,010919	0,009198
2014	0,009578	0,009783	0,008896	0,009806	0,010001	0,009760	0,007290	0,010575	0,010015	0,010035
2015	0,009515	0,009748	0,009193	0,009589	0,009495	0,010592	0,008224	0,011409	0,010916	0,012937

	$y_j^* = \sum \max X_{ij}^* - \sum \min X_{ij}^*$	SIRALAMA
2005	0,266966	11
2006	0,276995	10
2007	0,291899	7
2008	0,291354	8
2009	0,284270	9
2010	0,303816	6
2011	0,315878	2
2012	0,311757	4
2013	0,309287	5
2014	0,312175	3
2015	0,327212	1

Oran Yöntemine göre 1. sırada en iyi performansın gösterildiği yıl 2015 ve devamında ise sırasıyla 2011, 2014, 2012, 2013, 2010, 2007, 2008, 2009, 2006, 2005 ve son sırada ise 2005 yılı bulunmuştur.

4.Adım: Referans Noktası Yöntemi

Oran yönteminin ardından her amaç için ayrı olarak Maksimal Amaç Referans Noktaları belirlenir. Bu noktalar amaç fonksiyon değerine göre belirlenmektedir. Belirlenen bu noktalardan, her X_{ij}^* için uzaklık değerleri Tablo 8.'deki gibi hesaplanmaktadır.

Tablo 8: Referans Noktaları

REFERANS NOKTALARI													
i1	0,01016	i6	0,0104	i11	0,01066	i16	0,01041	i21	0,01016	i26	0,01002	i31	0,01109
i2	0,01009	i7	0,01173	i12	0,0102	i17	0,01174	i22	0,01006	i27	0,01061	i32	0,01294
i3	0,01226	i8	0,01035	i13	0,01015	i18	0,01091	i23	0,0099	i28	0,01059		
i4	0,01001	i9	0,00977	i14	0,0108	i19	0,01024	i24	0,01012	i29	0,01476		
i5	0,01055	i10	0,01067	i15	0,01127	i20	0,01384	i25	0,01283	i30	0,01141		

Tablo 8.'deki gibi belirlenen referans noktaları ile "Tchebycheff" in min-max matrisi" oluşturulur (Tablo 9.).

Tablo 9: Referans Noktası Matrisi

	i1	i2	i3	i4	i5	i6	i7	i8	i9	i10	i11
2005	0,000931	0,001613	0,006507	0,001333	0,002675	0,002015	0,004209	0,001678	0,000397	0,001561	0,003920
2006	0,001207	0,001227	0,005898	0,000933	0,002561	0,001608	0,003995	0,001492	0,000304	0,001380	0,002750
2007	0,001388	0,000968	0,005214	0,000793	0,002205	0,001449	0,003682	0,000944	0,000540	0,000724	0,002083
2008	0,000813	0,001077	0,004608	0,000958	0,001834	0,001539	0,003253	0,001139	0,000635	0,000000	0,000154
2009	0,000405	0,001219	0,004197	0,000915	0,001405	0,001095	0,003242	0,002493	0,000856	0,000092	0,001405
2010	0,000929	0,000408	0,002958	0,000250	0,000646	0,000708	0,002525	0,000889	0,000338	0,001001	0,000820
2011	0,000742	0,000074	0,001700	0,000000	0,000081	0,000719	0,001656	0,000066	0,000170	0,001530	0,001595
2012	0,000646	0,000329	0,001664	0,000273	0,000517	0,000616	0,001522	0,000679	0,000315	0,000848	0,000000
2013	0,001044	0,000325	0,001208	0,000254	0,000473	0,000716	0,001556	0,000572	0,000222	0,001842	0,000828
2014	0,000000	0,000314	0,000141	0,000404	0,000494	0,000437	0,000774	0,000508	0,000000	0,002675	0,000656
2015	0,000098	0,000000	0,000000	0,000422	0,000000	0,000000	0,000000	0,000000	0,000045	0,002445	0,000198

	i12	i13	i14	i15	i16	i17	i18	i19	i20	i21	i22
2005	0,000381	0,001453	0,000918	0,005884	0,002408	0,004892	0,000754	0,002374	0,007118	0,000830	0,001251
2006	0,000000	0,001344	0,000000	0,005045	0,001953	0,004395	0,000000	0,001386	0,006493	0,000979	0,000978
2007	0,000497	0,000835	0,001401	0,004205	0,001874	0,003914	0,000129	0,001071	0,005810	0,000775	0,001057
2008	0,000918	0,001540	0,001640	0,002996	0,001956	0,003792	0,000812	0,001640	0,005540	0,001241	0,000987
2009	0,000666	0,000983	0,001332	0,001324	0,001235	0,003014	0,002549	0,001361	0,005160	0,001319	0,000901
2010	0,000290	0,000084	0,000271	0,000699	0,000678	0,002543	0,002194	0,000195	0,005282	0,000440	0,000085
2011	0,000651	0,000631	0,000906	0,000000	0,000314	0,001351	0,001694	0,000000	0,004996	0,000000	0,000000
2012	0,001017	0,000358	0,001815	0,000638	0,000259	0,001297	0,001754	0,000185	0,003580	0,000600	0,000336
2013	0,001268	0,000480	0,002059	0,000915	0,000335	0,000936	0,002388	0,000324	0,004254	0,000650	0,000297
2014	0,001426	0,000474	0,002472	0,000425	0,000277	0,000842	0,003463	0,000502	0,002537	0,000576	0,000574
2015	0,001529	0,000000	0,002691	0,000523	0,000000	0,000000	0,001231	0,000270	0,000000	0,000761	0,000605

	i23	i24	i25	i26	i27	i28	i29	i30	i31	i32
2005	0,001173	0,001272	0,000000	0,001293	0,001725	0,001963	0,007295	0,004524	0,005077	0,004299
2006	0,000317	0,001057	0,002560	0,000666	0,001299	0,001755	0,006542	0,005048	0,003479	0,005041
2007	0,000000	0,000524	0,003300	0,000668	0,001266	0,001645	0,000683	0,003421	0,003912	0,001813
2008	0,000534	0,001225	0,003865	0,001297	0,002115	0,001717	0,000000	0,002212	0,002563	0,004733
2009	0,001163	0,001992	0,004536	0,001036	0,003020	0,002791	0,005611	0,001973	0,002117	0,005010
2010	0,000589	0,000928	0,004373	0,000394	0,001225	0,000664	0,007565	0,001488	0,001104	0,004309
2011	0,000402	0,000001	0,004363	0,000093	0,000000	0,000229	0,005857	0,000653	0,000323	0,004011
2012	0,000380	0,000000	0,003789	0,000583	0,000699	0,001061	0,007186	0,001931	0,000000	0,004053
2013	0,000075	0,000182	0,004045	0,000000	0,000362	0,000589	0,008140	0,001146	0,000174	0,003739
2014	0,000323	0,000337	0,003938	0,000213	0,000608	0,000832	0,007474	0,000834	0,001078	0,002903
2015	0,000386	0,000372	0,003641	0,000430	0,001114	0,000000	0,006540	0,000000	0,000177	0,000000

	MAX	MİN SIRALAMA
2005	0,0072946	8
2006	0,0065417	6
2007	0,0058101	3
2008	0,0055396	1
2009	0,0056110	2
2010	0,0075653	10
2011	0,0058571	4
2012	0,0071859	7
2013	0,0081397	11
2014	0,0074739	9
2015	0,0065395	5

Referans Noktası Yöntemi'ne göre ise 1. sırada 2008 yılı çıkarırken, sırasıyla 2009, 2007, 2011, 2015, 2006, 2012, 2005, 2014, 2010 ve son sırada 2013 yılı bulunmuştur.

5. Adım: Tam Çarpım Formu

Tam Çarpım Yönteminde ise amaçların değerleri ve anlamları, çarpımlar şeklinde ifade edildiğinde; X_{ij} değerleri Tablo 10. daki gibi normalleştirilir. Bu işlem eşitlik (5)'deki formül yardımıyla yapılmıştır.

Tablo 10: Tam Çarpım Matrisi

	i1	i2	2.1	i3	3.1	i4	4.1	i5	5.1	i6	6.1
	1	2	1*2	3	3.1=1.2*3	4	4.1=3.1*4	5	5.1=4.1*5	6	6.1=5.1*6
2005	99,97	87,56	8753,37	61,85	541396,13	88,9	48130116,17	79,51	3826825536,85	86,51	331058677192,61
2006	96,98	91,54	8877,55	68,4	607224,37	93	56471865,97	80,66	4555020709,22	90,71	413185928533,72
2007	95,02	94,22	8952,78	75,75	678173,42	94,43	64039915,89	84,26	5396003312,90	92,35	498320905946,06
2008	101,25	93,09	9425,36	82,27	775424,57	92,74	71912874,89	88	6328332990,18	91,42	578536201962,40
2009	105,67	91,63	9682,54	86,68	839282,75	93,18	78204366,57	92,34	7221391209,36	96,01	693325770010,35
2010	100	100	10000,00	100	1000000,00	100	100000000,00	100	10000000000,00	100	1000000000000,00
2011	102,02	103,45	10553,97	113,53	1198192,10	102,56	122886581,83	105,71	12990340565,72	99,89	1297605119109,84
2012	103,06	100,81	10389,48	113,91	1183465,51	99,76	118062519,01	101,31	11960913800,99	100,95	1207454248209,78
2013	98,75	100,85	9958,94	118,81	1183221,36	99,96	118274807,58	101,75	12034461671,56	99,92	1202483410222,54
2014	110,06	100,97	11112,76	130,28	1447770,14	98,42	142489537,01	101,54	14468387588,11	102,8	1487350244057,33
2015	109	104,21	11358,89	131,8	1497101,70	98,24	147075271,20	106,53	15667928641,41	107,31	1681325422510,06

	i7	7.1	i8	8.1	i9	9.1	i10	10.1
	7	7.1=6.1*7	8	8.1=7.1*8	9	9.1=8.1*9	10	10.1=9.1*10
2005	81,7	27047493926636,00	91,66	2479173293315460,00	99,38	246380241889690000,00	94,21	23211482588427700000,00
2006	84,03	34720013574688,20	93,63	3250834870998060,00	100,37	326286296002075000,00	96,08	31349587319879400000,00
2007	87,43	43568196806863,80	99,42	4331550126538400,00	97,86	423885495383048000,00	102,87	43605100910054100000,00
2008	92,09	532773988838717,80	97,36	5187087550937560,00	96,86	502421300183812000,00	110,36	55447214688285500000,00
2009	92,21	63931569252654,30	83,04	5308877510740410,00	94,51	501742013540076000,00	109,41	54895593701419800000,00
2010	100	10000000000000,00	100	1000000000000000,00	100	1000000000000000000,00	100	10000000000000000000,00
2011	109,44	142009904235381,00	108,7	15436476590385900,00	101,79	1571278952135380000,00	94,53	14853299934537000000,00
2012	110,89	133894601583982,00	102,22	13686706173914700,00	100,25	1372092293934940000,00	101,59	139390856140851000000,00
2013	110,53	132910491331897,00	103,35	13736299279151600,00	101,24	1390662939021300000,00	91,3	126967526332645000000,00
2014	119,02	177024426047703,00	104,03	18415851041742600,00	103,59	1907698009414110000,00	82,69	157747548398453000000,00
2015	127,43	214251298590456,00	109,4	23439092065795900,00	103,11	2416804782904220000,00	85,07	205597582881662000000,00

	i11	11.1	i12	12.1	i13	13.1	i14	14.1
	11	11.1=10.1*11	12	12.1=11.1*12	13	13.1=12.1*13	14	14.1=13.1*14
2005	68,5	1589986557307300000000,00	99,08	157535868098007000000000,00	86,4	1361109900366780000000000,00	93,85	1277401641494220000000000000,00
2006	80,39	252019332464510000000000,00	102,93	259403498905720000000000,00	87,48	22692618084272400000000000,00	102,57	2327581836903820000000000000,00
2007	87,16	380062059532032000000000,00	97,91	3721187624878120000000000,00	92,54	34435870280622200000000000,00	89,26	3073745781248330000000000000,00
2008	106,8	592009911226824000000000,00	93,66	5544764828550440000000000,00	85,54	47429918343420400000000000,00	86,99	4125928596694140000000000000,00
2009	94,05	516293058761853000000000,00	96,21	4967255518347790000000000,00	91,07	45236796005593300000000000,00	89,92	40676926682295000000000000,00
2010	100	1000000000000000000000,00	100	1000000000000000000000,00	100	100000000000000000000000,00	100	1000000000000000000000000,00
2011	92,12	13682859896943000000000,00	96,36	1318480379934550000000000,00	94,56	124675504726611000000000000,00	93,96	1171451042411230000000000000,00
2012	108,3	1510021144573840000000000,00	92,66	13991855925621200000000000,00	97,27	136098782588517000000000000,00	85,33	1161330911827820000000000000,00
2013	99,92	1268659523115790000000000,00	90,13	1143442828184260000000000,00	96,06	10983911807538000000000000,00	83,01	9117745191437300000000000000,00
2014	101,7	1603661577018670000000000,00	88,53	1419721594134630000000000,00	96,12	136463639628221000000000000,00	79,09	1079290925819600000000000000,00
2015	106,3	2185913501197830000000000,00	87,5	19126743135481000000000000,00	100,8	192854951035055000000000000,00	77,01	1485175977929000000000000000,00

Tablo 12: Karar Matrisi

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İ1	99,97	96,98	95,02	101,25	105,67	100	102,02	103,06	98,75	110,06	109
İ2	87,56	91,54	94,22	93,09	91,63	100	103,45	100,81	100,9	100,97	104,21
İ3	61,85	68,4	75,75	82,27	86,68	100	113,53	113,91	118,8	130,28	131,8
İ4	88,9	93	94,43	92,74	93,18	100	102,56	99,76	99,96	98,42	98,24
İ5	79,51	80,66	84,26	88	92,34	100	105,71	101,31	101,8	101,54	106,53
İ6	86,51	90,71	92,35	91,42	96,01	100	99,89	100,95	99,92	102,8	107,31
İ7	81,7	84,03	87,43	92,09	92,21	100	109,44	110,89	110,5	119,02	127,43
İ8	91,66	93,63	99,42	97,36	83,04	100	108,7	102,22	103,4	104,03	109,4
İ9	99,38	100,37	97,86	96,86	94,51	100	101,79	100,25	101,2	103,59	103,11
İ10	94,21	96,08	102,9	110,36	109,41	100	94,53	101,59	91,3	82,69	85,07
İ11	68,5	80,39	87,16	106,77	94,05	100	92,12	108,33	99,92	101,66	106,32
İ12	99,08	102,93	97,91	93,66	96,21	100	96,36	92,66	90,13	88,53	87,5
İ13	86,4	87,48	92,54	85,54	91,07	100	94,56	97,27	96,06	96,12	100,83
İ14	93,85	102,57	89,26	86,99	89,92	100	93,96	85,33	83,01	79,09	77,01
İ15	50,93	58,87	66,82	78,26	94,08	100	106,61	100,57	97,95	102,59	101,66
İ16	82,23	86,9	87,72	86,87	94,28	100	103,74	104,31	103,5	104,12	106,97
İ17	74,47	79,87	85,1	86,42	94,88	100	112,96	113,55	117,5	118,5	127,65
İ18	116,53	125,18	123,7	115,86	95,93	100	105,74	105,05	97,78	85,44	111,06
İ19	78,31	88,14	91,28	85,61	88,39	100	101,94	100,1	98,71	96,94	99,25
İ20	78,56	85,85	93,83	96,99	101,42	100	103,34	119,88	112	132,06	161,69
İ21	95,99	94,46	96,56	91,76	90,96	100	104,53	98,36	97,84	98,6	96,7
İ22	88,3	91,04	90,25	90,95	91,81	100	100,85	97,48	97,87	95,09	94,78
İ23	93,72	102,92	106,3	100,59	93,83	100	102	102,24	105,5	102,85	102,18
İ24	96,25	98,59	104,4	96,76	88,42	100	110,08	110,09	108,1	106,42	106,04
İ25	151,68	121,43	112,7	106	98,07	100	100,12	106,9	103,9	105,14	108,65
İ26	90,66	97,17	97,15	90,62	93,33	100	103,12	98,03	104,1	101,88	99,62
İ27	94,68	99,22	99,57	90,52	80,87	100	113,06	105,61	109,2	106,58	101,19
İ28	86,92	89,01	90,12	89,4	78,58	100	104,38	96	100,8	98,31	106,69
İ29	103,76	114,22	195,6	205,1	127,15	100	123,73	105,27	92,02	101,27	114,25
İ30	69,4	64,12	80,52	92,7	95,11	100	108,42	95,54	103,5	106,59	115
İ31	60,22	76,22	71,89	85,39	89,86	100	107,82	111,05	109,3	100,26	109,28
İ32	100,12	91,51	128,9	95,08	91,88	100	103,45	102,97	106,6	116,3	149,94

2.Adım. Karar Matrisinin Normalize Edilmesi

Karar matrisinin normalize işlemi, eşitlik (1) kullanılarak gerçekleştirilir. (Tablo 13.)

Tablo 13: Normalize Edilmiş Karar Matrisi

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İ1	0,1958	0,18485	0,169	0,1804	0,19814	0,177	0,17275	0,1768	0,171	0,1877	0,1758
İ2	0,1715	0,17449	0,167	0,1658	0,17181	0,177	0,17517	0,1729	0,174	0,1722	0,1681
İ3	0,1212	0,13038	0,134	0,1466	0,16253	0,177	0,19223	0,1954	0,206	0,2221	0,2126
İ4	0,1741	0,17727	0,168	0,1652	0,17472	0,177	0,17366	0,1711	0,173	0,1678	0,1585
İ5	0,1557	0,15375	0,149	0,1568	0,17314	0,177	0,17899	0,1738	0,176	0,1731	0,1719
İ6	0,1695	0,1729	0,164	0,1629	0,18002	0,177	0,16914	0,1731	0,173	0,1753	0,1731
İ7	0,16	0,16017	0,155	0,1641	0,1729	0,177	0,18531	0,1902	0,191	0,2029	0,2056
İ8	0,1795	0,17847	0,176	0,1735	0,15571	0,177	0,18406	0,1753	0,179	0,1774	0,1765
İ9	0,1947	0,19132	0,174	0,1726	0,17721	0,177	0,17236	0,1719	0,175	0,1766	0,1663
İ10	0,1845	0,18314	0,182	0,1966	0,20515	0,177	0,16006	0,1742	0,158	0,141	0,1372
İ11	0,1342	0,15323	0,155	0,1902	0,17635	0,177	0,15598	0,1858	0,173	0,1733	0,1715
İ12	0,1941	0,1962	0,174	0,1669	0,1804	0,177	0,16316	0,1589	0,156	0,151	0,1412
İ13	0,1692	0,16675	0,164	0,1524	0,17076	0,177	0,16011	0,1668	0,166	0,1639	0,1627
İ14	0,1838	0,19551	0,158	0,155	0,16861	0,177	0,1591	0,1463	0,144	0,1349	0,1242
İ15	0,0998	0,11221	0,119	0,1394	0,17641	0,177	0,18052	0,1725	0,169	0,1749	0,164
İ16	0,1611	0,16564	0,156	0,1548	0,17678	0,177	0,17566	0,1789	0,179	0,1775	0,1726
İ17	0,1459	0,15224	0,151	0,154	0,17791	0,177	0,19127	0,1947	0,203	0,2021	0,2059
İ18	0,2283	0,23861	0,219	0,2064	0,17987	0,177	0,17904	0,1802	0,169	0,1457	0,1792
İ19	0,1534	0,168	0,162	0,1525	0,16574	0,177	0,17261	0,1717	0,171	0,1653	0,1601
İ20	0,1539	0,16364	0,166	0,1728	0,19017	0,177	0,17498	0,2056	0,194	0,2252	0,2608
İ21	0,188	0,18005	0,171	0,1635	0,17056	0,177	0,177	0,1687	0,169	0,1681	0,156
İ22	0,173	0,17353	0,16	0,162	0,17215	0,177	0,17076	0,1672	0,169	0,1621	0,1529
İ23	0,1836	0,19618	0,189	0,1792	0,17594	0,177	0,17271	0,1753	0,183	0,1754	0,1648
İ24	0,1885	0,18792	0,185	0,1724	0,16579	0,177	0,18639	0,1888	0,187	0,1815	0,1711
İ25	0,2971	0,23146	0,2	0,1888	0,18389	0,177	0,16953	0,1833	0,18	0,1793	0,1753
İ26	0,1776	0,18522	0,172	0,1614	0,175	0,177	0,17461	0,1681	0,18	0,1737	0,1607
İ27	0,1855	0,18912	0,177	0,1613	0,15164	0,177	0,19144	0,1811	0,189	0,1817	0,1632
İ28	0,1703	0,16966	0,16	0,1593	0,14734	0,177	0,17674	0,1646	0,174	0,1676	0,1721
İ29	0,2032	0,21772	0,347	0,3654	0,23841	0,177	0,20951	0,1805	0,159	0,1727	0,1843
İ30	0,1359	0,12222	0,143	0,1652	0,17834	0,177	0,18358	0,1639	0,179	0,1818	0,1855
İ31	0,118	0,14528	0,128	0,1521	0,16849	0,177	0,18257	0,1905	0,189	0,171	0,1763
İ32	0,1961	0,17443	0,229	0,1694	0,17228	0,177	0,17517	0,1766	0,184	0,1983	0,2419

3.Adım: Ağırlıklandırılmış Normalizasyon Matrisi ve Oran Yöntemi

Normalize edilmiş karar matris değerleri eşit alınan kriterlerin ağırlık katsayıları (W) (Tablo 14.) ile çarpılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi (Tablo 15.) oluşturulmaktadır.

Tablo 14: Kriter Ağırlık Tablosu

EŞİT KRİTER AĞIRLIĞI										
2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090	0,09090

Ağırlıklandırılmış karar matrisi tamamlandığında, Oran Yöntemi için eşitlik (2) yardımıyla elde edilen değerlere göre büyüklük sıralaması yapılır.

Tablo 15: Ağırlıklandırılmış Karar Matrisi ve Oran Yöntemine Göre Sıralama

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	$y_j^* = \frac{\sum \max X_{ij}}{\sum \min X_{ij}}$	SIRALAMA
İ1	0,0178	0,0168	0,0153	0,0164	0,0180	0,0160	0,0157	0,0160	0,0155	0,0170	0,0159	0,18076	7
İ2	0,0155	0,0158	0,0151	0,0150	0,0156	0,0160	0,0159	0,0157	0,0158	0,0156	0,0152	0,17185	17
İ3	0,0110	0,0118	0,0122	0,0133	0,0147	0,0160	0,0174	0,0177	0,0186	0,0202	0,0193	0,17270	15
İ4	0,0158	0,0161	0,0152	0,0150	0,0158	0,0160	0,0157	0,0155	0,0157	0,0152	0,0144	0,17087	20
İ5	0,0141	0,0139	0,0135	0,0142	0,0157	0,0160	0,0162	0,0158	0,0160	0,0157	0,0156	0,16722	25
İ6	0,0154	0,0157	0,0148	0,0148	0,0163	0,0160	0,0153	0,0157	0,0157	0,0159	0,0157	0,17176	18
İ7	0,0145	0,0145	0,0141	0,0149	0,0157	0,0160	0,0168	0,0172	0,0173	0,0184	0,0186	0,17857	9
İ8	0,0163	0,0162	0,0160	0,0157	0,0141	0,0160	0,0167	0,0159	0,0162	0,0161	0,0160	0,17567	13
İ9	0,0177	0,0173	0,0157	0,0156	0,0161	0,0160	0,0156	0,0156	0,0159	0,0160	0,0151	0,17714	11
İ10	0,0167	0,0166	0,0165	0,0178	0,0186	0,0160	0,0145	0,0158	0,0143	0,0128	0,0124	0,17265	16
İ11	0,0122	0,0139	0,0140	0,0172	0,0160	0,0160	0,0141	0,0168	0,0157	0,0157	0,0155	0,16771	23
İ12	0,0176	0,0178	0,0157	0,0151	0,0164	0,0160	0,0148	0,0144	0,0141	0,0137	0,0128	0,16892	22
İ13	0,0153	0,0151	0,0149	0,0138	0,0155	0,0160	0,0145	0,0151	0,0151	0,0149	0,0147	0,16543	27
İ14	0,0167	0,0177	0,0143	0,0140	0,0153	0,0160	0,0144	0,0133	0,0130	0,0122	0,0112	0,15874	31
İ15	0,0090	0,0102	0,0107	0,0126	0,0160	0,0160	0,0164	0,0156	0,0154	0,0159	0,0149	0,15313	32
İ16	0,0146	0,0150	0,0141	0,0140	0,0160	0,0160	0,0159	0,0162	0,0162	0,0161	0,0156	0,17040	21
İ17	0,0132	0,0138	0,0137	0,0140	0,0161	0,0160	0,0173	0,0177	0,0184	0,0183	0,0187	0,17772	10
İ18	0,0207	0,0216	0,0199	0,0187	0,0163	0,0160	0,0162	0,0163	0,0153	0,0132	0,0162	0,19114	3
İ19	0,0139	0,0152	0,0147	0,0138	0,0150	0,0160	0,0156	0,0156	0,0155	0,0150	0,0145	0,16535	28
İ20	0,0139	0,0148	0,0151	0,0157	0,0172	0,0160	0,0159	0,0186	0,0176	0,0204	0,0237	0,18946	5
İ21	0,0170	0,0163	0,0155	0,0148	0,0155	0,0160	0,0160	0,0153	0,0153	0,0152	0,0141	0,17175	19
İ22	0,0157	0,0157	0,0145	0,0147	0,0156	0,0160	0,0155	0,0152	0,0153	0,0147	0,0139	0,16726	24
İ23	0,0166	0,0178	0,0171	0,0162	0,0159	0,0160	0,0157	0,0159	0,0165	0,0159	0,0149	0,17919	8
İ24	0,0171	0,0170	0,0168	0,0156	0,0150	0,0160	0,0169	0,0171	0,0170	0,0165	0,0155	0,18103	6
İ25	0,0270	0,0210	0,0181	0,0171	0,0167	0,0160	0,0154	0,0166	0,0163	0,0163	0,0159	0,19682	2
İ26	0,0161	0,0168	0,0156	0,0146	0,0159	0,0160	0,0158	0,0152	0,0163	0,0157	0,0146	0,17323	14
İ27	0,0168	0,0171	0,0160	0,0146	0,0137	0,0160	0,0174	0,0171	0,0165	0,0148	0,0148	0,17703	12
İ28	0,0154	0,0154	0,0145	0,0144	0,0133	0,0160	0,0160	0,0149	0,0158	0,0152	0,0156	0,16715	26
İ29	0,0184	0,0197	0,0315	0,0332	0,0216	0,0160	0,0190	0,0164	0,0144	0,0157	0,0167	0,22316	1
İ30	0,0123	0,0111	0,0129	0,0150	0,0162	0,0160	0,0166	0,0149	0,0162	0,0165	0,0168	0,16499	29
İ31	0,0107	0,0132	0,0115	0,0138	0,0153	0,0160	0,0166	0,0173	0,0171	0,0155	0,0160	0,16341	30
İ32	0,01783	0,01586	0,02079	0,01540	0,01566	0,01607	0,01592	0,01605	0,01676	0,01803	0,02199	0,19037	4

Oran Yöntemine göre 1. sırada en iyi performans gösteren imalat sektörü İ29 gösterge kodu ile Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı olarak bulunmuştur.

4.Adım: Referans Noktası Yöntemi

Oran yönteminin ardından her amaç için ayrı olarak Maksimal Amaç Referans Noktaları belirlenir. Bu noktalar amaç fonksiyon değerine göre belirlenmektedir. Belirlenen bu noktalardan, her X_{ij}^* için uzaklık değerleri eşitlik (3) kullanılarak Tablo 16.'daki referans noktaları hesaplanmaktadır.

Tablo 16: Referans Noktaları

REFERANS NOKTASI										
0,02701	0,02169	0,03154	0,03322	0,02167	0,01607	0,01905	0,01869	0,01868	0,02047	0,02371

Tablo.15'deki gibi belirlenen referans noktaları ile hazırlanan matris eşitlik (4) yardımıyla, "Tchebycheff

" in min-max matrisi" oluşturularak sıralama yapılır (Tablo.17).

	2011	7.1	2012	8.1	2013	9.1	2014	10.1	2015	11.1	SIRA LAMA
	7	7.1=6.1*7	8	8.1=7.1*8	9	9.1=8.1*9	10	10.1=9.1*10	11	11.1=10.1*11	
İ1	102,02	100553908574152,0000	103,06	10363085817652100,00	98,75	1023354724493140000,00	110,06	112630420977715000000,00	109	1227671588657100000000,00	7
İ2	103,45	66639383826090,1000	100,81	6717916283508150,00	100,85	677501857191796000,00	100,92	68407362520655700000,00	104,21	7128731248277530000000,00	15
İ3	113,53	25944749427559,1000	113,91	2955366407293250,00	118,81	351127082850511000,00	130,28	45744836353764600000,00	131,8	6029169431426180000000,00	21
İ4	102,56	69193055499334,7000	99,76	6902699216613630,00	99,96	689993813692698000,00	98,42	67909191143635300000,00	98,24	6671398937950740000000,00	19
İ5	105,71	46418386583049,2000	101,31	4702646744728710,00	101,75	478494306276146000,00	101,54	48586311859279900000,00	106,53	5175899802369090000000,00	26
İ6	99,89	63538663948284,2000	100,95	6414228125579290,00	99,92	640909674307883000,00	102,8	65885514518850400000,00	107,31	7070174563017830000000,00	16
İ7	109,44	55780638072054,0000	110,89	6185514955810060,00	110,53	683684968065686000,00	119,02	81372184899178000000,00	127,43	1036925752170230000000,00	9
İ8	108,7	74983565059394,4000	102,22	7664820020371300,00	103,35	792159149105374000,00	104,03	82408316281432000000,00	109,4	9015469801188660000000,00	13
İ9	101,79	90956862291084,8000	100,25	9118425444681260,00	101,24	923149392019530000,00	103,59	95629045519303100000,00	103,11	9860310883495350000000,00	10
İ10	94,53	106281360649721,0000	101,59	10797123428405200,00	91,3	985777369013395000,00	82,69	81513930643717600000,00	85,07	6934390079861060000000,00	18
İ11	92,12	44398857389385,7000	108,33	4809728220992150,00	99,92	480588043841536000,00	101,66	48856580536930500000,00	106,32	5194431642686450000000,00	24
İ12	96,36	86701414060258,0000	92,66	8033753026823500,00	90,13	724082160307602000,00	88,53	64102993652032000000,00	87,5	5609011944552800000000,00	22
İ13	94,56	51523345889423,5000	97,27	5011675854664230,00	96,06	481421582599046000,00	96,12	46274242519420300000,00	100,83	4665831873233150000000,00	27
İ14	93,96	63150988385532,9000	85,33	5388673838937520,00	83,01	447313815370204000,00	79,09	35378049657629400000,00	77,01	2724463604134040000000,00	31
İ15	106,61	15725674384754,1000	100,57	1581531072874720,00	97,95	154910968588079000,00	102,59	15892316267451000000,00	101,66	1615612871749070000000,00	32
İ16	103,74	53257935668592,1000	104,31	5555335269590840,00	103,53	575143860460740000,00	104,12	59883978751172200000,00	106,97	6405789207012890000000,00	20
İ17	112,96	46882225564568,5000	113,55	5323476712856750,00	117,47	625348809459282000,00	118,5	74103833920925000000,00	127,65	9459354400006070000000,00	12
İ18	105,74	212065327724038,0000	105,05	22277462677410200,00	97,78	2178290300597170000,00	85,44	186113123283022000000,00	111,06	2066972347181240000000,00	3
İ19	101,94	48600211780927,0000	100,1	4864881199270800,00	98,71	480212423180020000,00	96,94	46551792303071200000,00	99,25	4620265386079810000000,00	28
İ20	103,34	64328365006901,9000	119,88	7711684397027400,00	112	863708652467069000,00	132,06	114061364644801000000,00	161,69	1844258204941790000000,00	5
İ21	104,53	76386391952290,0000	98,36	7513365512427240,00	97,84	735107681735881000,00	98,6	72481617419157900000,00	96,7	7008972404432570000000,00	17
İ22	100,83	61095434326628,5000	97,48	595582938159750,00	97,87	582872902157695000,00	95,09	55425384266175200000,00	94,78	5253217920748080000000,00	23
İ23	102	98728768906458,4000	102,24	10094029332996300,00	105,51	1065021034924440000,00	102,85	109537413441979000000,00	102,18	1119253290550140000000,00	8
İ24	110,08	93292620794223,8000	110,09	10270584623236100,00	108,11	1110352903618050000,00	106,42	118163756003033000000,00	106,04	1253008468656170000000,00	6
İ25	100,12	216005114732301,0000	106,9	23090946764883000,00	103,87	2398456640468400000,00	105,14	252173731178847000000,00	108,65	2739867589258180000000,00	2
İ26	103,12	74641258004770,3000	98,03	7317082522207640,00	104,09	761635119736593000,00	101,88	77595385998764100000,00	99,62	7730052353196880000000,00	14
İ27	113,06	77415326291723,8000	105,61	8175832609668950,00	109,2	892800920975849000,00	106,58	95154722157606000000,00	101,19	9628706335128150000000,00	11
İ28	104,32	51126555867073,9000	96	4908149363239090,00	100,76	494545129839971000,00	98,31	48618731714567500000,00	106,69	5187132486627210000000,00	25
İ29	123,73	748032056631256,0000	105,27	78745334601572400,00	92,02	7246145690036690000,00	101,27	733817174030015000000,00	114,25	8383861213292930000000,00	1
İ30	108,42	34250906413423,0000	95,54	3272331598738430,00	103,45	338522703889491000,00	106,56	36083135007580800000,00	115	4149560525871800000000,00	29
İ31	107,82	27299263754829,2000	111,05	3031583239973780,00	109,31	331382363961534000,00	100,26	33224395810783400000,00	109,28	3630761974202410000000,00	30
İ32	103,45	106753969718685,0000	102,97	10992456261933000,00	106,6	1171795837522060000,00	116,3	136279855903815000000,00	149,94	2043380159421800000000,00	4

Tam Çarpım Formu sonuçlarına göre de ilk sırada İ29 gösterge kodu ile *Diğer Ulaşım Araçlarının İmalat sektörü* yer almaktadır.

MULTIMOORA Sonuç Tablosu

Uygulanan MOORA yöntemlerinin sonunda elde edilen sıralamalar bir arada değerlendirilerek bir baskınlık karşılaştırması yapılarak sıralama yapılır.

Tablo 19: Multi-MOORA Sonuç Tablosu

	MOORA Oran Yöntemi	MOORA Referans Noktası Yaklaşımı	MOORA Tam Çarpım Formu	MULTIMOORA
İ1	7	5	7	7
İ2	17	14	15	15
İ3	15	30	21	21
İ4	20	15	19	19
İ5	25	24	26	26
İ6	18	18	16	18
İ7	9	16	9	9
İ8	13	7	13	13
İ9	11	10	10	10
İ10	16	3	18	16
İ11	23	8	24	24
İ12	22	13	22	22
İ13	27	29	27	27
İ14	31	25	31	31
İ15	32	32	32	32
İ16	21	26	20	20
İ17	10	27	12	12
İ18	3	2	3	3
İ19	28	28	28	28
İ20	5	9	5	5
İ21	19	17	17	17
İ22	24	19	23	23
İ23	8	6	8	8
İ24	6	11	6	6
İ25	2	4	2	2
İ26	14	20	14	14
İ27	12	21	11	11
İ28	26	23	25	25
İ29	1	1	1	1
İ30	29	22	29	29
İ31	30	31	30	30
İ32	4	12	4	4

Multi-MOORA yöntemi kullanılarak elde edilen sonuçta en iyi sıralamaya sahip olan alternatif her üç yöntemde de ilk sırada yer alan İ29 gösterge kodu ile *Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı sektörü* gelmiştir.

SONUÇ DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

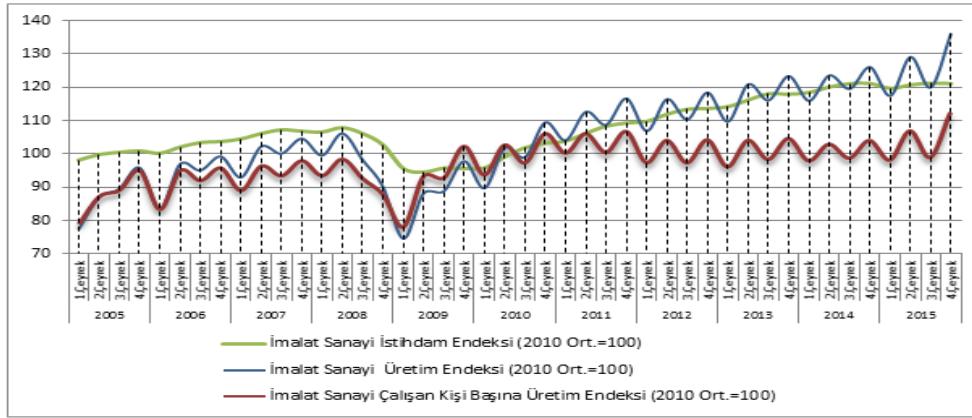
Bu çalışmada İmalat sanayi genelinde, çalışan kişi başına üretim endeksi, (2010 Ort.=100) ile 2005-2015 yılı arası en iyi performans gösteren yıl ve bu yıllar arasında ele alınan imalat alt sektörleri ÇKKV yöntemlerinden MULTI-MOORA yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Öncelikle uygulama sonucu yıl bazlı incelendiğinde imalat sektörü genel olarak değerlendirildiğinde en iyi performansın 2015 yılında gösterildiği sonucuna varılmıştır.

Şekil 2. incelendiğinde 2005 yılından itibaren imalat sanayinde istihdam ve üretim düzeyinin son dönemlerde artarak 2015 yılında en yüksek seviyeye ulaşması da (<https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/uc-aylik-ulusal-verimlilik-istatistikleri-2015-yili-dorduncu-donemi-aciklandi/4279>, Erişim Tarihi: 04.08.2016.) Multi-MOORA yöntemine göre bulunan sonucu destekler niteliktedir.

Multi-MOORA çözüm sonucundaki sıralamada da 2005 yılı en kötü performansı gösterirken 2015 yılı en iyi performansı göstermiştir. 2011 ve 2012 yılı da

uygulamada sırasıyla 2. ve 3. Sırada çıkarken anahtar.sanayi.gov.tr araştırmasına göre de benzer bir sonuç bulunmaktadır. 2009 yılı ise uygulamada 9. sırada çıkarken Şekil 2.'deki verimlilik düzeyinde de azalma göstermesi uygulama sonucunu doğrular niteliktedir.

Şekil 2: İmalat Sanayi Çalışan Kişi Başına Üretim Endeksi Değişimlerinin Yapısı

Kaynak: (Balkan, vd. 2016: 46).

Sektör bazlı diğer uygulamada ise 32 imalat alt sektörü ele alınarak; 2005-2015 yılları arasında en iyi performansı gösteren imalat alt sektörü belirlenmeye çalışılmıştır. İlk sırada *Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı* sektörü çıkmıştır. İstanbul Ticaret Odası haberine göre ise de, Ocak 2015 hariç 2015'in tüm aylarında üretim geçen senenin aynı ayına göre daha yüksek olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış imalat sanayinde en yüksek artış diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayi alt sektörleri incelendiğinde, 2015 Haziran ayında bir önceki aya göre en yüksek artış yüzde 32.9 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. (http://www.itohaber.com/koseyazisi/201762/sanayi_u

retim_verilerinin_verdigi_mesajlar.html, Erişim Tarihi: 07.08.2016).

Uygulama sonucunda da görüldüğü gibi, en iyi performans gösteren yıl 2015 yılı iken, bu yıllar arasında en iyi performans gösteren imalat sektörü ise, diğer ulaşım araçlarının imalatı alt sektörü bulunmuştur. Her iki uygulama sonucu da ulusal verimlilik istatistikleri sonuçlarını ve İTO yapmış olduğu çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda ÇKKV tekniklerinden MOORA yönteminin sanayi sektöründe performans değerlendirmesinde kullanılabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY E., ÖMÜRBEK N. ve KARAATLI M. (2015). "AHP Temelli MULTIMOORA Ve COPRAS Yöntemi İle Türkiye Kömür İşletmeleri'nin Performans Değerlendirmesi", Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33(4): 1-28.
- BALEŽENTIS A., BALEŽENTIS, T. and BRAUERS W. K. M. (2012). "MULTIMOORA - FG: A Multi-Objective Decision Making Method for Linguistic Reasoning with an Application to Personnel Selection", Informatica, 23(2): 173-190.
- BALEZENTIS A., BALEZENTIS T. And VALKAUSKAS R. (2010). "Evaluating Situation of Lithuania in the European Union: Structural Indicators and Multimoora Method", Technological And Economic Development of Economy, 16 (4): 578-602.
- BALKAN D., BÖLÜKBAŞ S.N. ve ÖZKARA Y., (2016). "Üç Aylık Ulusal Verimlilik İstatistikleri 2015/4", Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi, 28 (329): 44-49.
- BRAUERS W.K.M. (2012). "Project Management for a Country with Multiple Objectives", Czech Economic Review, 6: 80-101.
- BRAUERS W.K.M. and ZAVADSKAS E.K., (2006). "The MOORA Method And Its Application to Privatization In A Transition Economy", Control And Cybernetics, 35 (2): 445-469.
- BRAUERS W.K.M., ZAVADSKAS E.K., TURSKIS Z. and VILUTIENĖ T., (2008). "Multi-Objective Contractor's Ranking By Applying The MOORA Method", Journal of Business Economics and Management, 9 (4): 245-255.
- BRAUERS W.K. and ZAVADSKAS E.K. (2006). "The MOORA Method and its Application to Privatization in a Transition Economy", Control and Cybernetics, 35 (2): 445-469.
- BRAUERS W.K. and ZAVADSKAS E.K. (2009). "Robustness of The Multi- Objective MOORA Method With A Test For The Facilities Sector", Technological And Economic Development of Economy, 15 (2): 352-375.

10. BRAUERS W.K. and ZAVADSKAS E.K. (2012). “Robustness of MULTIMOORA: A Method for Multi- Objective Optimization”, *Informatica*, 23 (1): 1-25.
11. ÇİÇEK C., BAKIŞ A. ve BAYAZIT V., (2016). “Bulanık Multi-Moora Yöntemiyle En Uygun Mekanik Otopark Sistemi Seçimi”, *Uluslararası Hakemli Mühendislik Ve Fen Bilimleri Dergisi*, 6: 80-97.
12. DATTA S., SAHU N. and MAHAPATRA S. (2013). “Robot Selection Based On Grey-MULTIMOORA Approach”, *Grey Systems: Theory and Application*, 3 (2): 201- 232.
13. ERSÖZ F. ve ATAV A. (2011). “Çok Kriterli Karar Verme Problemlerinde MOORA Yöntemi”, *YAEM 2011 Yöneylem Araştırması ve Endüstri Mühendisliği 31.Ulusal Kongresi, Sakarya Üniversitesi, 05-07 Temmuz 2011*, 78-87.
14. HAFEZALKOTOB A. and HAFEZALKOTOB A. (2016). “Extended MULTIMOORA Method Based On Shannon Entropy Weight For Materials Selection”, *Journal of Industrial Engineering International*, 12 (1): 1-13.
15. <http://evds.tcmb.gov.tr>, erişim tarihi: 07.08.2016.
16. http://www.itohaber.com/koseyazisi/201762/sana_yi_uretim_verilerinin_verdigi_mesajlar.html, erişim tarihi: 07.08.2016.
17. http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ES_A/ga/2007-GA/kitap/imalat_sanayi/pdf/Aciklamalar_ve_Temel_Kavramlar.pdf, erişim tarihi: 05.11.2016
18. <http://www.verimlilikkongresi.gov.tr/>, erişim tarihi: 07.08.2016.
19. <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/uc-aylik-ulusal-verimlilik-istatistikleri-2015-yili-dorduncu-donemi-aciklandi/4279>, erişim tarihi: 04.08.2016.
20. <https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/uc-aylik-ulusal-verimlilik-istatistikleri-2015-yili-dorduncu-donemi-aciklandi/4279>, erişim tarihi: 04.08.2016.
21. KALIBATAS D. And TURKIS Z. (2008). “Multicriteria Evaluation of Inner Climate by Using MOORA Method”, *Information Technology and Control*, 37 (1): 79-83.
22. KARACA T. (2011). *Proje Yönetiminde Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerini Kullanarak Kritik Yolun Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
23. KARANDE P., ZAVADSKAS E.K. and CHAKRABORTY S. (2016). “A Study On The Ranking Performance Of Some MCDM Methods For Industrial Robot Selection Problems”, *International Journal Of Industrial Engineering Computations*, 7 (3): 399-422.
24. KARANDE P. and CHAKRABORTY S. (2012). “Application of Multi-Objective Optimization on the Basis of Ratio Analysis (MOORA) Method for Materials Selection”, *Materials and Dizayn*, 37: 317-324.
25. KILDIENE S. (2013). “Assessment of Opportunities for Construction Enterprises in European Union Member States Using the MULTIMOORA Method”, *Procedia Engineering*, 57: 557-564.
26. KRACKA M., BRAUERS W.K.M. and ZAVADSKAS E.K., (2010). “Ranking Heating Loses in a Building by Applying the Multimooraa”, *Journal of Engineering Economics*, 21 (4): 352-359.
27. KUNDAKÇI N. (2016). “Combined Multi-Criteria Decision Making Approach Based On Macbeth and MULTI-MOORA Methods”, *Alphanumeric Journal The Journal of Operations Research, Statistics, Econometrics and Management Information Systems*, 4 (1): 17-26.
28. LIU H.C., YOU J.X., LU C. and SHAN M.M. (2014). “Application of Interval 2-Tuple Linguistic MULTIMOORA Method For Health-Care Waste Treatment Technology Evaluation And Selection”, *Waste Management*, 34 (11): 2355-2364.
29. ÖMÜRBEK N. ve ÖZCAN A., (2016). “BİST’de İşlem Gören Sigorta Şirketlerinin MULTIMOORA Yöntemiyle Performans Ölçümü”, *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 1 (2): 64-75.
30. ÖNAY O. ve ÇETİN E. (2012). “Turistik Yerlerin Popülaritesinin Belirlenmesi: İstanbul Örneği”, *İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi*, 23 (72): 90-109.
31. ÖZÇELİK G. ve ATMACA H.E. (2014). “Satın Alma Süreci İçin MOORA Metodu ile Tedarikçi Seçimi Problemi”, *III. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, 15-17 Mayıs 2014, Trabzon*, (1-9).
32. ÖZDAĞOĞLU A. (2014). “Normalizasyon Yöntemlerinin Çok Ölçütlü Karar Verme Sürecine Etkisi – Moora Yöntemi İncelemesi”, *Ege Akademik Bakış*, 14 (2): 283-294.
33. STANKEVIČIENĖ J. and ROSOV S. (2013). “Implementation of Multi-Objective Evaluation Method in Public Debt Risk Management”, *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 1(4): 7-19.
34. STREIMIKIENĖ D. and BALEZENTIS T. (2013). “Multi-Objective Ranking Of Climate Change Mitigation Policies and Measures In

- Lithuania”, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 18: 144-153.
35. STREIMIKIENEA D., BALEZENTIS T., KRISCIUKAITIENE I. and BALEZENTIS A. (2012). “Prioritizing Sustainable Electricity Production Technologies: MCDM Approach”, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 16 (5): 3302-3311.
36. ŞİMŞEK A., ÇATIR O. ve ÖMÜRBEK N. (2015). “TOPSIS ve MOORA Yöntemleri İle Tedarikçi Seçimi: Turizm Sektöründe Bir Uygulama”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (33): 133-161.
37. TÜRKMEN S, Y. ve ÇAĞIL G. (2012). “İMKB’ye Kote Bilişim Sektörü Şirketlerinin Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Değerlendirilmesi”, *Maliye Finans Yazıları*, 26 (95): 59-78.
38. ÜNAL M. ve KARAKAŞ H.Ç. (2015). “Kobi’lerde Sektör ve Ölçek Bazında İşgücü Verimliliği: Türkiye-AB Karşılaştırması”, 5. Ulusal Verimlilik Kongresi, 6-7 Ekim, Ankara, 317-331.
39. YILDIRIM B.F. ve ÖNAY O. (2013). “Bulut Teknolojisi Firmalarının Bulanık AHP-MOORA Yöntemi Kullanılarak Sıralanması”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 24 (75): 59-81.